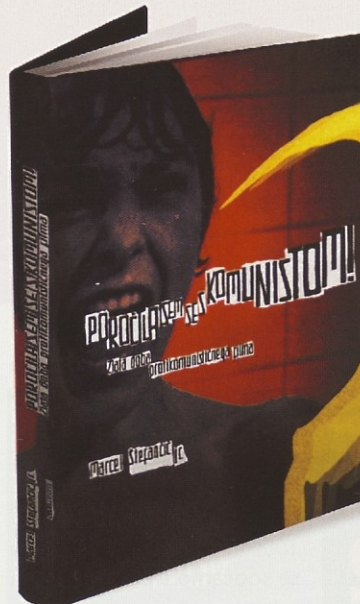

Poročila sem se s komunistom Gorazd Trušnovec

»Na vrhuncu hladne vojne, v petdesetih letih prejšnjega stoletja, je Holivud posnel kopico protikomunističnih filmov. Šlo je pretežno za direktne, patriotske, zelo ideološke, hudo tabloidne, manihejsko črno-bele, pikantno naslovljene propagandne trilerje.« Tako vpelje zapis na zavihku najnovejšo knjigo Marcela Štefančiča jr. **Poročila sem se s komunistom** (Go-Partner, Logatec, 2010) s podnaslovom *Zlata doba protikomunističnega filma*. Seveda, v prvi vrsti in na prvi pogled gre za garaško študijo o žanru, ki je danes večinoma zdrsnil v pozabo oziroma v obskurnost, naslovi filmov kot so *Rdeča grožnja*, *Potovanje v svobodo*, *Pošast iz Budimpešte*, *Srp ali križ*, *To ni čas za rože*, *Rdeča Donava* itd. pa poskrbijo kvečjemu za kakšno privzdignjeno obrv ali seminarsko nalogo.

A stvari niso tako preproste, Štefančič izdela izčrpen zgodovinski oris in ustrezno kontekstualizira družbene razmere, ki so pripeljale do razcveta tega žanra. Z eruditsko zagnanostjo razkriva absurde in paradokse, fanatizem in zablode, secira sprego medijev in politike, oblastnih struktur in množic – na eni in na drugi strani »Železne zavese«, še preden je ta sploh obstajala (in ko je Sovjetska zveza tudi v očeh številnih Američanov veljala za nič manj kot realizirano utopijo na zemlji – pač na račun Potemkinove tradicije, ki so se ji pustili zapeljati tudi številni intelektualci, umetniki in diplomati). Knjiga pri naša mešanico esejističnega pristopa in kritične študije, ki ob stalnem vračanju k filmu priča o umazanih zakulisnih igrah, zgodovinskih preganjavicah in prevarah, manipulacijah in inscenacijah, igrah in iluzijah, o težkem, mučnem in napetem zgodovinskem obdobju, ko so družbe na eni in na drugi strani pravzaprav sproti proizvajale več zgodovine, kot so je bile sposobne prebaviti, oziroma o zgodovinskem obdobju, ki se je odvijalo kot prvorazredni filmski material.

Knjiga *Poročila sem se s komunistom* se ne omeji na tiste uvodoma omenjene žanrske izdelke, ampak odkrije podobne ideološko-propagandne principe v protijaponskem in protinacističnem filmu, pa v bibličnih spektaklih, radioaktivnih znanstvenofantastičnih smeteh, filmih o Korejski vojni, »prvi vojni proti komunizmu«, in celo v opusu Alfreda Hitchcocka. Zraven smo tudi Slovenci, vsaj posredno, od Matta Cvetiča, huliganskega potomca izseljencev v jeklarskem Pittsburgu, ki je kot eden od protagonistov Hooverjeve gonje dočkal svojih pet minut slave kot megalomanski ovaduh, po čigar zgodbi so posneli film *Bil sem komunist za FBI* (I was a Communist for the FBI, 1951, Gordon Douglas). Pa do opazk, da je »dokumentarec Ljubljana pozdravlja osvoboditelje iz 1946 enak ponaredek kot fotografija izobešanja zastave na Iwo Jimi.«

Bizarne anekdote in rafalne povezave so nadgrajene z avtorjevim širokim vpogledom in duhovitimi preskoki na druga področja, ogromno je citatov in navzkrižnega nanašanja, avtor poglobljeno raziže celoten družbenopolitični in popkulturni kontekst, na tej osnovi pa ustvari pravi leksikon določenega obdobja. Nekatere vzporednice, ki jih izpostavi Štefančič, so naravnost osupljive, in dragoceno te študije je predvsem v vztrajnem razkrivanju ideoloških mehanizmov. Če izpostavimo samo tistega najbolj očitnega: McCarthyjeva Kongresna komisija za protiameriške dejavnosti, ki je inkriminirala na tisoče Američanov, osumljenih simpatiziranja s komunizmom, je uporabljala skoraj identične argumente in utemeljitve za svoj obstoj kot organizatorji stalinističnih procesov, le predznak je bil nasproten. (No, vseeno pa desetih milijonov žrtev Stalinovega terorja ne kaže enačiti s skupino žrtev makartizma, kljub temu, da so bili principi delovanja v določenem obdobju srhljivo podobni na eni in na drugi strani.) Avtorjeva teza, h kateri se neprestano vrača in z njo tudi zaključki knjigo, je ta, da sta komunizem in kapitalizem (na skrivaj) ves čas zaljubljen drug v drugega, da sta neločljiva, da »drug brez drugega ne moreta«.

Podobno kot v Štefančičevi monumentalni študiji *Zadnji film* (UMco in Slovenska kinoteka, 2007), avtor tudi tu dosledno uporablja slovenske prevode izvornih naslovov filmov, kar pomeni, da je treba preživeti branje s palcem, zatakne-nim v filmografijo na koncu knjige. Sploh glede na to, da je v knjigi omenjenih vrtoglavih 850 filmov, a ta ocena je le približna, raje gre za kakšnega več. Ampak presežek ni v količini, ampak kakovosti, poglobljenosti, analitični introspekciji, duhovitosti in čistem bralskem užitku ob jezikovni in intelektualni gibkosti. Po šestdesetih knjigah enega najbolj plodovitih slovenskih *non-fiction* publicistov tako obvisi v zraku samo vprašanje: Kako je mogoče, da ta luciden stilistični mojster še ni prejel nagrade za najboljšo esejistično knjigo ali kakšne druge nacionalne nagrade?